

Lucie Braunerová: Šedá dáma

Voda hučela. Zpěněné jazyky oblizovaly stěny koryta lačně a dychtivě. Lokny vlasů paní vod se hnaly vpřed, nechávající za sebou oblé kameny, zpřelámané větve, malé travnaté ostrůvky. Masa mokroty se rvala se vzduchem, poslušná gravitaci. Padala. Voda zpívala, voda šuměla, voda se zalykala, voda mlčela. Pod indigovou modří, přecházející v hněd' skrývala rozvlněná chapadla řas a ryby. Na horním toku flekaté pstruhy a vranky, v podhůří vouskaté parmy, na dolním toku se pod její zástěrkou u dna cpali kapři. Celá řeka se kroutila krajem jako úhoř, mezi původně rozdělenými rameny se slila v jeden tmavomodrý flek. Na hladině majestátně pluly královny labutě, úžasné a běloskvoucí, jako prádlo v reklamě na prací prostředek. Kolem nich se plácaly ušmudlané kačeny se svými hloupoučkými ratolestmi, které nezvládaly nic než následovat svoji matku. Kačeři se smaragdovými krky kropili své soky sprškami vody, zobáky přesvědčovali ostatní, že jsou to právě oni, kdo má právo na kousek suchého chleba, který náhodou přinesla řeka. V porostu u břehu se po listech sunuly bahenky, potěr se skrýval v kořenech ostřice.

O kus dál se tóny řeky rozezněly hlasitěji. *Forte et molto vivace*, prosím. Proudů molekul vodíku a kyslíku se vydávaly vstříc střemhlavému pádu. Voda se trhala, tříštila a zase splývala v jednu, jako by nebyla nikdy rozdělena. Bahnitá břevka, proplouvající korytem, se měnila na blyštivé křišťály, pršící z nebe. Jaký to skvost – tuny vody letící rychlostí dravce. Mezi kapkami vody tančila duha. Slunce žehnilo té nádheře, usmívalo se na vodní orchestr a kynulo mu paprsky.

„To nám to hezky teče, vidíte, pane ministře?“ Na hrázi stáli funkcionáři a zbožně shlíželi na vodní plochu pod sebou, jako by to byl jejich prvorozený syn. A vlastně byl, ale porodili ho dělníci, v prachu a suti, potu a smradu elektriky. Důležití pánové ukazovali své chrupy, hýčkané nejlepšími dentisty. Vrchol potravního řetězce.

Ministr stavebnictví si uhladil kabát a spokojeně kývnul. Upocený starosta obce Velechovky mu obdivně hleděl na zátylek. Před něj si stoupnout netroufl a vedle ministra se slunili ředitel stavební společnosti spolu s vedoucím stavební správy. Navíc už ani nebyl starosta. Cesta k Velechovkám se nacházela tři sta metrů pod ním a vesnice samotná kdesi pod hladinou. Volby před rokem prohrál.

„Pojďte přece dopředu, pane Křeček, ať tu krásu taky vidíte.“ Bývalý starosta se blaženě vměstnal mezi ministra a ředitele, jenž se k němu obrátil s úlisným úsměvem.

„A to jsme se na tom tak nadřeli,“ vzdychl ministr. Dělník kdesi v davu zaskřípal zuby.
„Přesně,“ přitakal ředitel. „Pořád jsem byl v práci, moje rodina mě skoro vydělala.“ A žoviálně se zasmál.

„Pan Rackovič totiž chodil domů jenom spát,“ podpořil ho předseda vodohospodářského odboru s d'olíčky ve tvářích. Zuby skřípala paní Rackovičová.

„A zdejšími se stavba líbí?“ zajímal se ministrův tajemník, asketický mladík s uhlazenými vlasy.
„Aby ne, Františku. Jeden klučina mne dokonce poprosil o podpis.“ Ministr obdařil svého tajemníka otcovským úsměvem.

„Josefe? Josefe, pan náměstek tě prosí...“ útlá žena v hebkém kabátu se vetřela mezi skupinku aktuálních bohů. „Jozo, posloucháš? Promiňte, pane ministře. Josefe, pan náměstek tě prosí, ať si jdeš na radnici tu řeč zkusit s mikrofonom, pan Tvída tě tam odveze. A pospěš si přece, už na tu vodu koukáte hodinu.“ Vysloužila si pár pobavených pohledů státníků, ale manžel, ředitel Rackovič, se přesto poslušně odebral k přistavenému automobilu.

***

„... a tak se po třech letech napjatého očekávání konečně spustila z Hejlovské přehrady voda. Ani nevíte, jak jsem vám všem vděčný. Obrovský dík patří panu ministrovi, který se za nás rval jako lev a o nic menší dík vám obyvatelům, kteří jste se uvolili přesunout svá bydliště. Svůj díl práce odvedl zdařile samozřejmě i pan náměstek, tady po mé pravici, všichni stavbyvedoucí a projektanti, architekti, experti na obnovitelné přírodní zdroje... Nesmíme také opomenout ty, bez kterých by stavba nestála – naše pilné mravenečky, naše dělníky. Děkuji vám všem a nesmírně si naší sounáležitosti vážím.“

Josef Rackovič se oslnivě usmál, publikum svorně tleskalo. Poté se důležití pánové se svými elegantními manželkami a vychovanými dětmi („Náš Bernard je právě ve druhém ročníku na gymnasiu a myslím, že opravdu vyniká. Po škole navštěvuje šachový kroužek...“) usadili ke slavnostní tabuli. Podávaly se všemožné rybí speciality, připravené ze zdejších oploutvených obyvatelů řeky. Rackovič zálibně hleděl na svoji štiky. Bylo to vlastně jeho přičiněním, že mu ryba, obsypaná bylinkami, ležela na talíři. Kdyby nepostavil přehradu, nikdo by ryby neservíroval. To on přijal zakázku, najal všechny možné lidi a přesvědčil všechny včetně ministra, že právě on a jeho firma přehradu postaví nejlépe. Všechno je jeho zásluha. Všechno je jeho. *Jeho přehrada, jeho ryby, jeho voda.*

„Tati, ta ryba se na mě kouká, to je hnusný!“ Rackovič zpražil svoji dceru pohledem. Ostatní matky u stolu se naoko přátelsky, ale vevnitř tvrdě a jízlivě zasmály.

„Maruško, jez brambory a nezlob.“

***

Rodinný dům Rackovičových, obehnaný balustrádkou ve stylu podnikatelského baroka, plná poštovní schránka, rohožka pečlivě vyklepaná. Rok po tom, co Hejlovská přehrada dosáhla přepadu.

„Kdes byl?“

„Jak, kde jsem byl? V práci.“ Záclony uhýbaly před rozčilenými hlasy manželů. Vítr pronikl oknem, oťřel se o trvalou paní Rackovičové a přibouchl dveře.

„To se tam bez tebe neobejdou?“

„Jsem ředitel, Emilko, takže ne, neobejdou.“ Manžel se pokusil uchlácholit choť polibkem, ale její rozohněný pohled ho v tom zastavil.

„Jsi ředitel, miláčku, takže bys mohl odejít z práce tak, abys byl doma v *rozumnou* dobu,“ sykla Rackovičová.

„Emilko. Co ti zase vadí? Děláš, jako bych tě někde podváděl.“

„Taky podvádíš. S tou svou pitomou přehradou.“

„Cože? Broučku, ale to je směšné...“ Rackovič si rozepnul flanelové sako a pověsil ho na háček, odkud si ho zase ráno, vyžehlené a vyprané, vezme. Jeho manželce do tváří stoupala červeň, umocněná zbytkem tvářenky.

„To teda není. Jsem tu jediné od toho, abych ti v pět žehlila kalhoty a abys měl koho v posteli studit nohama. A nevěs tam to sako, kolikrát ti to mám říkat? Stejně půjde do pračky.“ Vzala z háčku sako tak prudce, že mu utrhla poutko. Rackovičovi cukl koutek, ale přemohl se.

„Emilko, uklidni se. Bude výročí prvního přepadu, pak se všechno zase spraví. Pamatuješ, jak náměstkův Bernard vydloubl štice oko a strašil s ním naši Marušku? Pan ministr se tomu hrozně smál... A už to bude rok.“ Manželka se zastavila, ale jakmile uslyšela slovo „ministr“, věnovala se dál ládování oblečení do pračky.

„Nech mě. A přišel ti dopis ze stavebního úřadu, leží na stole.“

„Děkuju. A už se nezlob, Emilko. Nějaká hráz nás přece nemůže rozdělit. Vždyť díky ní máme ten krásný nový plot a koupelnu...“

„To je přesně to, Josefe. Vidiš v tom jenom zdroj peněz, ale to, že ti to bere všechen čas, si už nepřipouštíš! Že ta zatracená voda zalila dvě vesnice! Že kvůli tomu betonovému monstru

zemřeli čtyři lidi!“ Rackovičová stála, v očích jí plál vztek, klouby jí bělaly, jak pevně svírala špinavý ručník.

„Za to, že nedodržovali bezpečnost práce, přece nemůžeš vinit mě! Copak já můžu za to, že nějaký kretén spadl do revizní studny?!“

„Josefe!“

***

Kancelář pana ředitele inženýra Rackoviče byla prostorná, ve středu stál mahagonový stůl, na východní straně okno, květináč s monsterou a mnoho šanonů, úhledně srovnaných v policích. Mosazná tabulka oznamovala příchozímu, s kým má tu čest, kdyby to náhodou nevěděl. Kolečka Rackovičovy židle utlačovala perský koberec. Ředitel četl.

...nedostačující... vágně provedené... hrozí nebezpečí... pokuta ve výši... co nejdříve opravit... všeobecné ohrožení...

Už třetí dopis. První ze stavebního úřadu, který shledal vadnými stěny kontrolní šachty téměř u dna přehrady. Další z ministerstva životního prostředí. A pak ještě jeden ze stavebního úřadu. Pracovník pro kontrolu bezpečnosti vodních staveb se pomalu stával jeho dopisovou milenkou. A dost tvrdě ho znásilňoval.

Rackovič popadl pero, které se zuřivě rozběhlo po papíře. Jak se to mohlo stát? Přece není možné, aby jeho dokonalá, milovaná šedá kráska byla v nepořádku. Ano, některé hodnoty vycházely hraničně, ale vše se dávalo na vrub tomu, že stavba byla ještě nová, nezaběhlá. Navíc se svým specifickým tvarem (ladnými křivkami, jak rád říkal Rackovič) odlišovala od ostatních přehrad v zemi. Tlaky vody na beton prostě vycházely jinak. Ale číslo modulu pružnosti, vypočítané z údajů kontrolní šachty, hovořilo nekompromisně.

...beru v potaz... ihned vyšlu pracovníky... sám se pojedu přesvědčit... zprávu nerozšiřovat... nevyvolávat paniku... děkuji za upozornění, podepsán...

Ozvalo se tiché zaklepání, tento zvuk mohl vydávat jedině ohnutý ukazováček jeho mladičké sekretářky, která mu nesla kávu. Téměř cítil vůni bohatě zpěněné robusty s půl lžičkou hnědého cukru. Vyzval osobu za dveřmi vlídným „Pojďte dál“ (jenž tak ostře kontrastovalo s jeho aktuálním rozpolžením). Hubená blondýnka v okrovém kostýmku se protáhla dovnitř. Kávu nenesla.

„Pane řediteli, máte hovor na sekretariátu, nešlo mi vás přepojit. Prý je to důležité.“ Rackovič se zvedl, jeho záda ostře zaprotestovala.

„Kdo volá?“

„Inženýr Karel Plískal z hydrologického ústavu. A na vrátnici čeká vaše paní, nutně s vámi potřebuje mluvit. Asi byste pak měl jít rovnou k ní.“ Sekretářka přešlápla.

„Jistě. Děkuji, Kláro.“

Dveře se za dvojicí se zahřměním zaklaply, rezonance prolétla pokojem. Porcelánový model Hejlovské přehrady spadl ze skříně. Jaká náhoda, že se rozlomil přesně v místě kontrolní šachty.

***

Opět Rackovičova kancelář, podivně teplý leden. Starý kalendář ležel v koši pod hromadou skartu, nový nenasytně požíval informace, které do něj byly vpisovány. Slepený model Hejlovské přehrady stál na skříně. Ředitel strnule seděl na židli, prsty, provlečené ouškem šálku, se mu neuroticky třásly. Černý telefon po jeho pravici se náhle rozřinčel, sluchátko nedočkavě poskakovalo.

„Josefe? Jozo, to jsem já. Prosím tě... slyšíš mě?“ Paní Rackovičová.

„Slyším.“ Upřel zakalený pohled k oknu.

„Objednala jsem Maruše toho doktora. Prý už někoho takového léčil, ale účtuje si...“

„Jistě, vyřídím to.“ A zavěsil.

Finance společnosti se barvily z černých čísel na červená, čím dál častěji se mu na stůl vplížil papír s výpovědí. A jeho betonová kráska zadržující jeho tuny vody se hroutila. Vlastně stále držela, ale ručičky manometrů jí předpovídaly jistou zkázu. Alespoň tak mu to podávaly veškeré státní orgány, včetně ministra. Včetně ministra, rozumíte?

Proboha Rackoviči, dělejte s tím něco, vždyť hazardujete s lidskými životy! Nezajímalo je, že stavba je úplně jiného druhu než všechny ostatní, že pro ni běžné hodnoty neplatí a i kdyby, jsou to pouze hraniční hodnoty. Ta věc vydrží i zánik samotného vesmíru, děti našich dětí se budou chlubit: „Tuhle přehradu postavil před léty můj praděda. A až budu velký, budu ji řídit já!“ Takhle se dmul pýchou šest let zpátky. A když přehrada poprvé zaplakala, on brečel s ní, slzy radosti smáčely hrázní zábradlí.

Zaklepání ho vyrvalo z myšlenek. Schůzka! Dnes se provádělo další velké měření, pan inženýr Plískal přijde, aby ho zpravil. Vlastně už byl tu – nějakou chvíli – ale i přes masivní dveře bylo slyšet, jak pronáší šeptané lichotky a Klára se potuteleně směje.

„Dále.“

„Dobrý den, pane řediteli.“ Plískal roztáhl bledé rty a odhalil plesnivé zuby.

„Dobrý den, posadte se. Kláro, kafe. Prosím.“

„Hned, pane řediteli.“

Křesílko pod Plískalem tiše kviklo, jako podsvinče, kterému ustříhli ocásek.

„Nemám pro vás dobré zprávy.“ Ředitel se orosil. Plískal svýma vodnatýma očima přejížděl pracovnu, vyhýbaje se Rackovičovu pohledu. Had.

„Co budeme dělat?“

„Budeme? Je to snad vaše přehrada, ne?“ protáhl inženýr Plískal.

„To sice ano, ale jestli budeme muset odvést vodu jinudy, jste za to stejně odpovědný jako já.“

„Pane řediteli, ale já vám pouze doporučuji. Navíc jsem slyšel, že si státní zástupce už předchystává žalobu. Být vámi, jednal bych rychle.“

„Člověče, co si o mně myslíte? To mám tu vodu jako vypít nebo co? Dělán, co můžu! Zaměstnanci mi utíkají jeden po druhém a taky jsem většinu peněz dal za nové měřicí přístroje, aby vám byly dost dobré!“

„Mluvíte se mnou jako bych byl posel z pekel,“ klidně poznamenal Plískal.

„Před rokem se mi stal z dcery mrzák, den po tom, co přišel váš první dopis. Od té doby se můj život jenom horší! Jak mám věřit, že mi nenosíte smůlu?!“

„Kdybyste to postavil pořádně, nemuseli bychom se ani znát. Jenže najmout si levné dělníky, bratrance jako architekta a koupit pochybná měřidla něco stojí jinde, víte? Takhle vám ta vaše slavná přehrada za deset let spadne na hlavu!!!“

***

Mraky barvy rifloviny pokryly oblohu jako koberec. Hutná, těžká, mokrá houba. Foukal vítr, na hrázi více než pod ní, pochopitelně. Listy stromů se chvílemi epilepticky třepotaly, poté zplihle visely na větvích. Přehrada stála, majestátní, hrdá na to, že brání mase vody projít. Své vady skrývala dobře. Neprůhledná, bez emocí. Šedá dáma, jejíž král je momentálně v šachu.

„Dobrý den, pane řediteli, budete chtít klíče odspoda?“

„Ne, děkuji. Půjdu se jen podívat na to všechno shora.“ Pěkná metafora, pane Rackovič, ještě však ale neplatná.

Sumci stražili vousky v očekávání, co přijde. Neupadne náhodou panu řediteli červíček? Noc před bouřkou, ideální čas na lov.

Voda život dává, voda život bere. Myslet si, že jste jejím pánem, a přitom jí vlastně slepě sloužíte, je až nebezpečně snadné. Říká se to o ohni, ale voda je jeho sestra. Někdo jí zabránil plynout dál, ztížil cestu. Voda chce svou daň.

Postavička, tak malá oproti nekonečné šedi, šla po vrcholku hráze. Řídnoucí vlasy se řediteli cuchaly, rozepnuté sako se skvrnou od kávy vlálo. Rackovič měl rudé oči zapadlé tak hluboko, že pomalu viděl týlem. Krok roztřesený, dech plytký.

Zastavil se.

Jaká je podstata bytí, když stejně zemřeme?

Zpocenýma rukama obemknul zábradlí.

Je čas cyklický?

Rozhlédl se po krajině.

Proč se bojíme, že budeme zapomenuti?

A skočil.